

«Тасдиқ мекунам»

ректори Муассисаи давлатии таълимии

«Донишгоҳи давлатии Хуҷанд ба номи

академик Бобочон Ғафуров»

профессор Чӯразода Ч.Х.

» *англиш* соли 2021

ХУЛОСАИ

ҶАЛАСАИ КАФЕДРАИ АДАБИЁТИ КЛАССИКИИ ТОҶИКИ ФАКУЛТЕТИ ФИЛОЛОГИЯИ ТОҶИКИ МДТ «ДОНИШГОҲИ ДАВЛАТИИ ХУҶАНД БА НОМИ АКАДЕМИК Б.ҒАФУРОВ»

Диссертатсияи Ҳомидова Шамсия Мирзорустамовна таҳти унвони «Ҳавзаи адабии Хуҷанд дар нимаи дуюми асри XVIII – аввали асри XX» барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD), доктор аз рӯйи ихтисоси 6D021400 – Адабиётшиносӣ (6D021403 – Таърихи адабиёт. Равобити адабӣ) дар кафедраи адабиёти классикии тоҷики факултети филологияи тоҷики МДТ «Донишгоҳи давлатии Хуҷанд ба номи академик Б.Ғафуров» ба анҷом расидааст.

Ҳомидова Шамсия Мирзорустамовна соли 2014 дараҷаи бакалаврро бо ихтисоси филолог, омӯзгори забон ва адабиёти тоҷик ва соли 2016 бахши магистратураи факултети филологияи тоҷики МДТ-и «Донишгоҳи давлатии Хуҷанд ба номи академик Б.Ғафуров»-ро бо дипломи аъло хатм намудааст. Ӯ соли 2016 ба шӯбаи докторантура (PhD)-и МДТ-и «Донишгоҳи давлатии Хуҷанд ба номи академик Б.Ғафуров» дохил шуда, соли 2019 онро бомуваффақият хатм намудааст.

Солҳои 2010-2011 ба ҳайси коргузор ва солҳои 2012-2017 ҳамчун омӯзгори фанни забон ва адабиёти тоҷик дар МТМУ № 80-и ҷамоати деҳоти Хистеварз фаъолият намуд. Аз 1-уми ноябри соли 2017 ҳамчун омӯзгори фанни забон ва адабиёти тоҷик ба гимназияи давлатии №1 ба номи А.Нозиров ба кор қабул шуд.

Рохбари илмияш доктори илми филология, муовини директори Институти илмӣ-таҳқиқотии илмҳои ҷомеашиносии МДТ-и «Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Бобочон Ғафуров» Нуров Нуралӣ Норович мебошад.

Дар натиҷаи баррасии диссертатсияи Ш.Ҳомидова дар мавзӯи «Ҳавзаи адабии Хучанд дар нимаи дуюми асри XVIII – аввали асри XX» чунин хулосаҳо бароварда шуданд:

Мақсади таҳқиқот. Мақсади аслии таҳқиқот баррасии муҳимтарин вежагиҳои ашъори суҳанварони ҳавзаи адабии Хучанд, вазъи адабӣ, анъанаҳои шеъри классикии тоҷикӣ ва ҷойгоҳи шуароӣ ин аҳд дар рушди шеъри тоҷикии нимаи дуюми асри XVIII то ибтидои асри XX ба шумор меравад. Дар рисола таҳлилу баррасӣ ва таҳқиқи суннатҳои шеъри тоҷикӣ, аз ҷумла анъанаҳои иншоӣ ашъори дузабона, бедилгароӣ, идома бахшидан ба анвои шеъри форсӣ, татаббуъ ва назирагӯӣ, иҷтимоӣ-ғароӣ, таъсири шеъри классикии форсӣ ба ин доираи адабӣ дар назар аст.

Вазифаҳои таҳқиқот. Барои расидан ба ҳадафҳои аслии дар рисола саъй шудааст, ки корҳои зерин ба сомон расанд:

– баррасӣ ва таҳқиқи мухтасари авзои адабии Хучанд дар нимаи дуюми асри XVIII то ибтидои асри XX ва ҷойгоҳи шуароӣ номвари ин аҳд дар адабиёти тоҷик;

– муайян намудани шеваҳои идомаи суннатҳои шеъри классикии форсии тоҷикӣ дар ҳавзаи адабии Хучанд;

– таҳқиқ дар ҷараёнҳои муҳимтарини адабӣ дар ин давра;

– идомаи суннатҳои адабии Бедил ва ҷойгоҳи шоирони пайрави ӯ дар миёни адибони ҳавзаи адабии Хучанд;

– баррасии мавзӯ, мундариҷа ва таркиби мероси адабии шоирон;

– пажӯҳише дар сабки таълиф ва вежагиҳои ҳунарии ашъори шуароӣ хучандӣ;

– адибони зуллисонайн ва бардошти онҳо аз шуароӣ форс-тоҷик;

– рушди анвои шеъри форсӣ дар доираи адабии Хучанд;

–шеваи бозгашти адабӣ ва унсурҳои он дар таркиби ашъори шоирони ин давраи адабиёти ҳавзаи адабии Хучанд ва ғайра.

Навгонии илмии таҳқиқот. Дар рисола бори нахуст масъалаҳои поэтикаи ашъор, идомаи анъанаҳои шеъри классикии форсӣ, аз ҷумла, бедилгарӣ, назирагӯӣ, дарёфти падидаҳои «шеъри нав» ва баррасии ҷараёни адабиёти дузабона, бо диду назари нав дар назми доираи адабии Хучанд мавриди баррасӣ қарор гирифт.

Нуктаҳои ба ҳимоя пешниҳодшаванда:

1. Бино ба маълумоти бадастомада дар асрҳои мавриди таҳқиқи мо дар ҳавзаи адабии Хучанд беш аз 50 шоир зиндагӣ ва эҷод кардаанд. Ҳарчанд гурӯҳе аз онон ба тақозои замон тарки диёр намудаву дар шаҳрҳои дигар поёни умрашонро сипарӣ кардаанд, зиндагонӣ, ҷараёни эҷод ва равобити адабии онҳо дар ин шаҳр моро бар ин натиҷа мерасонад, ки мероси адабӣ ва эҷодӣи онҳоро дар доираи як ҳавзаи адабӣ мавриди баррасӣ қарор диҳем, зеро дар шеъру андешаҳои ин шоирон муштаракоти зиёде ба мушоҳида мерасад, ки махсусиятҳои суҳанварии шоирони як ҳавза будани онҳоро нишон медиҳад.

2. Шоирони ҳавзаи адабии Хучанд дар нимаи дуюми асри XVIII то ибтидои асри XX баробари идомаи беҳтарин суннатҳои адабиёти форсу тоҷик, вежагиҳои хоси ҳунариву мавзуро падида овардаанд;

3. Муламмаъсарӣ аз анъанаҳои қадимаи шуарӣ форсу тоҷик буда, дар ҳавзаи адабии Хучанд низ бар асоси тавачҷуҳи шоирон бар он таҳаввул ёфтааст;

4. Анвои адабии шеъри форсӣ-тоҷикӣ: маснавӣ, қасида, ғазал, қитъа, мухаммас, мусаддас, рубоӣ дар ҳавзаи адабии давраи мавриди назар идомат ва рушд кардааст;

5. Истиқбол аз сабки суҳан ва андешаву шеъри Бедил, инчунин, муҳимтарин суннатҳои сабки ҳиндӣ аз вежагиҳои хоси шеъри ҳавзаи адабии Хучанд ба шумор мерафт. Бар ин асос, бархе намоёндагони адабиёти давр, ки аз ҳавзаи адабии Хучанд бархостаанд, дар умум пайравони мактаби Бедил дар Фароруд доништа мешуданд;

6. Ашъори шуарои Хучанд, ки ба ду забон эҷод шудааст, фарогири мавзӯҳои ошиқона, орифона, иҷтимоӣ, тасвири манзараҳои табиат, одобу ахлоқ ва ғайра мебошад;

7. Дар ашъори шуарои Хучанд муҳимтарин суннатҳои поэтикаи шеъри классикии тоҷик чилвагар шудаанд, ки аз ҷумлаи онҳо истиқбол аз сабки суханварии қудамо, таҷрибаҳои ҳунари дар қолабҳои анвои шеърӣ, татаббуъ ва назирагӯӣ, истифодаи ҳунармандонаи саноеи бадеӣ ба шумор мераванд;

Аҳаммияти назариявӣ ва амалии таҳқиқот. Аҳаммияти назариявии таҳқиқот дар он зоҳир мегардад, ки дар рисола масъалаҳои таърихи адабиёт, назарияи адабиёт, аз ҷумла, поэтикаи ашъори шуарои ҳавзаи адабии Хучанд, анъанаҳои шеъри классикии форсӣ: бедилгарӣ, пайравӣ ва татаббуъ, адабиёти дузабона, идома ва рушди анвои адабии шеъри тоҷикӣ, муҳимтарин мавзӯоти шеъри замон ва монанди инҳо мавриди назар қарор гирифтааст.

Аҳаммияти амалии таҳқиқот дар он аст, ки рисола дар роҳи омӯзиши адабиёти тоҷики ҳавзаи адабии Хучанд муҳим буда, онро дар раванди тадриси адабиёти тоҷики нимаи дуюми асри XVIII ва ибтидои асри XX тоҷик барои донишҷӯёни риштаҳои филологӣ ҳамчун маводи дарсӣ метавон истифода бурд. Ҳамчунин, рисола барои таҳқиқоти оянда дар риштаҳои таърихи адабиёт, назарияи адабиёт, таърих ва поэтикаи жанрҳо, қонуниятҳои эҷод ва маҳорати шоирон аҳаммияти калон дорад. Бо ин мақсад ҷанбаҳои махсуси ҳаллу фасли ин тадқиқотро дар самтҳои зерин метавон ба кор гирифт:

- барои таҳияи мавод дар омӯзиши масъалаҳои адабиётшиносӣ: таърихи адабиёт, назарияи адабиёт, поэтикаи жанрҳо;
- барои таҳияи девон ва ё ашъори мунтахаби шоирони мавриди назар;
- барои таълифи корҳои илмӣ ва ғайра.

Феҳристи интишороти илмӣ барои дарёфти дараҷаи илмӣ:

А) Мақолаҳои илмие, ки дар нашрияҳои тақризи бонуфузи тавсияшудаи ҚОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба таърифи расидаанд:

- [1-М]. Ҳомидова, Ш. Баррасии хусусиятҳои ашъори занони суҳанвари ҳавзаи адабии Ҳучанд дар асри XIX ва ибтидои асри XX [Матн] / Ш.Ҳомидова // Ахбори ДДҲБСТ. – Ҳучанд, 2018 -№3 (76). – С.68-77.
- [2-М]. Ҳомидова, Ш. Баъзе мулоҳизаҳо роҷеъ ба матншиносии муҳаммаси Зоири Ҳучандӣ бар ғазали Бедил [Матн] / Ш.Ҳомидова // Ахбори ДДҲБСТ. – Ҳучанд, 2019 -№2 (79). – С.47-57.
- [3-М]. Ҳомидова, Ш. Муштаракоти адабии Шамсиддин Шохин ва Тошхоча Асирӣ [Матн] / Ш.Ҳомидова // Паёми донишгоҳи омӯзгорӣ. – Душанбе, 2019 -№6 (83). – С.123-127.
- [4-М]. Homidova, Sh. Nozil Khujandi and the Development of Irsoli Masal Rubai in the Literature Referring to the XIX-th Century [Text] / Sh. Homidova. Scientific Notes. – Khujand: Nuri Ma'rifat, 2020. -№3 (64). – PP.114-120.

Б) Мақолаҳои илмие, ки дар маҷалла ва маҷмуаҳои илмӣ ба таърифи расидаанд:

- [5-М]. Ҳомидова, Ш. Мазмун ва мундариҷаи ғазалиёти Файёзи Ҳучандӣ [Матн] / Ш.Ҳомидова // Дин ва ҷомеа (Маҷаллаи динӣ ва иҷтимоию фарҳангӣ). – Душанбе, 2016. – С.42-44.
- [6-М]. Ҳомидова, Ш. Истиқболи Файёзи Ҳучандӣ аз Ҳофизи Шерозӣ [Матн] / Ш.Ҳомидова // Камоли одамӣ (Маҷмуи мақолаҳо бахшида ба 50 солагии Аълочии маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон, номзоди илмҳои педагогӣ, дотсент Мирватов М.С. – Ҳучанд: Меъроҷ, 2016. – С.430-434.
- [7-М]. Ҳомидова, Ш. Саҳми устод Садриддин Айнӣ дар омӯзиши мероси адабони ҳавзаи адабии Ҳучанд [Матн] / Ш.Ҳомидова // Маҷмуи мақолот (Маҷмаи ҳамоиши байналмилалӣ «Устод Садриддин Айнӣ поягузори адабиёти реалистии халқҳои Осиёи Марказӣ»). – Душанбе, 2018. – С.259-266.

- [8-М]. Ҳомидова, Ш. Мақоми Садриддин Айни дар таҳқиқи шоирони ҳавзаи адабии Ҳучанд [Матн] / Ш.Ҳомидова // Маҷмуаи мақолот (Маводи Ҳамоиши Ҷумҳуриявӣ «Садриддин Айни ва масъалаҳои рушди адабиёти навини тоҷик»). – Ҳучанд: Нури маърифат, 2018 – С.442-448.
- [9-М]. Ҳомидова, Ш. Истифодаи санъатҳои бадеӣ дар ашъори Файёзи Ҳучандӣ [Матн] / Ш.Ҳомидова // Раҳоварди олимони ҷавон. – Ҳучанд: Нури маърифат, 2019 – С.232-238.
- [10-М]. Ҳомидова, Ш. Мавзӯ ва муҳтавои жанри ғазал дар адабиёти асрҳои XVIII ва XIX ҳавзаи адабии Ҳучанд [Матн] / Ш.Ҳомидова // Суханшиноси ҷавон. Маҷмуаи мақолаҳои илмӣи устодон, унвонҷӯён ва аспирантони ДДХ ба номи академик Б.Ғафуров. – Ҳучанд: Ношир, 2019. – С.227-240.
- [11-М]. Ҳомидова, Ш. Таъсири мактаби адабии Шайх Камол ба шуарои асрҳои XVIII ва XIX-и ҳавзаи адабии Ҳучанд [Матн] / Ш.Ҳомидова // Маҷмуаи мақолот (Маводи Ҳамоиши Ҷумҳуриявӣ бахшида ба 700 солагии Камоли Ҳучандӣ «Ёдқарди Камол») – Ҳучанд: Нури маърифат, 2020. – С.572-585.
- [12-М]. Ҳомидова, Ш. Таҳаввули жанри рубоӣ дар ашъори Нозили Ҳучандӣ [Матн] / Ш.Ҳомидова // Фаслномаи илмӣ-адабии Камоли Ҳучандӣ. – Ҳучанд, 2021 -№2 (26). – С.116-124.

Кафедраи адабиёти классикии тоҷики факултети филологияи тоҷики МДТ «Донишгоҳи давлатии Ҳучанд ба номи академик Бобочон Ғафуров» диссертатсияи Ҳомидова Шамсия Мирзорустамовнаро кори илмӣи анҷомёфтае меҳисобад, ки дар сатҳи матлуби илмию таҳқиқотӣ таълиф шуда, ба талаботҳои диссертатсионӣ ҷавобгӯ аст. Бар ин асос диссертатсияи мазкурро ба ҷаласаи шурои олимони факултет ва дифоъ аз рӯйи ихтисоси 6D021400 – Адабиётшиносӣ (6D021403 – Таърихи адабиёт. Равобити адабӣ) барои дарёфти дараҷаи илмӣи доктори фалсафа (PhD) тавсия менамояд.

Хулосаи мазкур дар маҷлиси кафедраи адабиёти классикии тоҷики МДТ-и «Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Бобочон Ғафуров» қабул шудааст.

Иштирок доштанд: 13 нафар.

Натиҷаи овоздихӣ: «тарафдор» - 13 нафар, «зид» - нест, «бетараф» - нест.

Қарори №9 аз 23.04.2021.

Мудири кафедраи адабиёти классикии тоҷики факултети филологияи тоҷики МДТ «Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Б.Ғафуров» номзади илми филология, дотсент:
Суроға: 735700, Ҷумҳурии Тоҷикистон, вилояти Суғд, ш. Хучанд, хиёбони И.Сомонӣ 52.
Тел: +(992)927360251
E-mail: umavchuda@mail.ru

Ўрунова М.Р.

Котиби чаласа номзади илми филология, дотсент: **Бобоева М.С.**

Имзон **Ўрунова М.Р.** ва **Бобоева М.С.**-ро тасдиқ мекунам
Сардори Раёсати кадрҳои МДТ «Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Б.Ғафуров»:
Суроға: 735700, Ҷумҳурии Тоҷикистон, вилояти Суғд, ш. Хучанд, гузаргоҳи Мавлонбеков 1.
тел: +(992) 900420202
E-mail: n.ehson@mail.ru

Наврӯзов Э.М.